

## گزارش پیشرفت فیزیکی طرح های آبیاری تحت فشار در سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

### دبیرخانه انجمن پسته ایران

است. ۱/۳ درصد سهم از کل سطح اجرای آبیاری تحت فشار کشور و ۲/۱ درصد سهم از کل سطح آبیاری قطره ای کشور. عملکرد نامناسب استان و سهم ناچیز آن در شرایطی اتفاق می افتد که بدانیم بر اساس آمار نامه سال ۱۳۸۷ وزارت جهاد کشاورزی استان کرمان ۱۸/۸ درصد از کل باغات کشور را در خود جای داده است و از نظر سطح باغات، رتبه یک کشور را دارد. مقایسه حدود ۱۹ درصد سهم استان از کل باغات کشور و سهم استان از اجرای آبیاری قطره ای کشور بخوبی نشان می دهد که حق با باغداران پسته استان است.

اگر چه گفته می شود در برخی مناطق پسته کاری استان وضعیت شوری آب و خاک مانع اجرای آبیاری تحت فشار در باغات است اما بطور حتم این موضوع توجیه کننده عملکرد نامناسب استان در مقایسه با دیگر استانها نیست. - گفته می شود که بدهی باغداران به سیستم بانکی یکی از موانع اجرای آبیاری تحت فشار است اما تاکنون شواهدی ارائه نشده است که نشان دهد وضعیت بدهی باغداران و کشاورزان استان کرمان به بانک بفرج تر از دیگر استانها باشد. حتی مقایسه عملکرد سازمان جهاد کشاورزی کرمان با جیرفت و کهنوج نیز بیانگر موفقیت بیشتر جیرفت نسبت به کرمان است.

بررسی عملکرد فوق العاده مطلوب استان های فارس و خراسان رضوی به عنوان دو استان شاخص نشان می دهد که یکی از دلایل عملکرد خوب آنها نحوه پرداخت تسهیلات است.

در استان فارس و خراسان رضوی سهم دولت که به ازای هر هکتار ۳۵ میلیون ریال (یارانه ۸۵ درصد) می باشد از طرف صندوق تصویب شده و ضمن اخذ سهم متقاضی (۱۵ درصد) و واریز آن به صندوق، مجموع آن در ازای اخذ سفته در سه قسط به شرکت مجری پرداخت می شود بطوریکه ۶۰ درصد آن در قسط اول و ۲۵ درصد پس از پیشرفت فیزیکی و خرید لوازم و ۱۵ درصد که در اصل سهم متقاضی می باشد پس از اتمام کار پرداخت می شود.

در استان کرمان وجه صندوق صرفا پس از اجرای کامل طرح توسط متقاضی یا شرکت مجری و تحویل موقت و تایید صورت وضعیت، پرداخت می شود. اخیرا با ضمانت نامه بانکی ۵۰ درصد تسهیلات را در وجه متقاضی پرداخت می نمایند.

بنظر می رسد که یکی از دلایل عدم موفقیت استان، محدود کردن اعطای تسهیلات به باغات با سطح کمتر از ده هکتار باشد که بویژه در سال ۱۳۹۰ مانع اجرای سیستم های آبیاری تحت فشار در باغات بزرگ پسته استان شد. این درحالی بود که باغداران پیشرو و بزرگ استان از متقاضیان اصلی اجرای این سیستم هستند و تمامی کارشناسان یکی از شروط موفقیت اجرای این سیستم ها را مدیریت یکپارچه منابع آب می دانند که عملاً در باغات خرده مالکی (که در اولویت مدیران کشاورزی استان است) با محدودیت مواجه است.

با ۶ تا ۳۳ درصد عملکرد بیشتر، در رتبه های بالاتری نسبت به استان کرمان قرار دارند. اگر تنها عملکرد استان در اجرای سیستم های آبیاری قطره ای را مد نظر قرار دهیم، رتبه استان کرمان با ۵۲۷۷ هکتار، به مرتبه پنجم ارتقاء می یابد. استانهای فارس با ۱۳۱۸۳ هکتار (۱۵۰ درصد بیش از کرمان)، هرمزگان ۱۲۹۷۴ هکتار (۱۴۶ درصد بیش از کرمان) و خراسان رضوی با ۱۰۵۷۱ هکتار (۱۰۰ درصد بیش از کرمان) عملکرد بهتری داشته اند.

### ۲. عملکرد چهار ماهه اول سال ۱۳۹۱

در جدول شماره ۲ گزارش پیشرفت فیزیکی طرح های آبیاری تحت فشار تا پایان تیر ماه ۱۳۹۱ ارائه شده است.

همانگونه که ملاحظه می گردد در طی چهار ماه، استان کرمان با اجرای ۱۰۰۲ هکتار آبیاری بارانی و قطره ای رتبه ۲۴ را در بین ۳۲ استان دارد. عملکرد استانهای فارس (۱۱۳۲۶ هکتار)، تهران (۶۲۳۸ هکتار)، آذربایجان شرقی (۶۲۰۴ هکتار)، اصفهان (۴۱۳۵ هکتار) و چهار محال و بختیاری (۵۷۵۱ هکتار) در این رابطه بسیار جالب توجه است.

وضعیت اجرای آبیاری قطره ای نیز در استان کرمان قابل تأمل است. رتبه دوازدهم کشور با ۶۴۹ هکتار اجرا. عملکرد استانهای فارس با ۴۱۵۰ هکتار، آذربایجان شرقی با ۳۳۶۱ هکتار، هرمزگان با ۳۰۵۱ هکتار و حتی جیرفت با ۲۷۳۰ هکتار قابل بررسی است.

عملکرد استان کرمان با گزارش رئیس محترم سازمان تفاوت قابل توجهی دارد. ضمن آنکه به نظر می رسد با این روند استان کرمان نتواند به برنامه ۱۰ هزار هکتار اجرای آبیاری قطره ای در سال ۹۱ دست یابد. چگونه می توان امیدوار بود عملکرد ۸ ماهه مرداد تا اسفند سال ۹۱ استان، پانزده برابر بیش از عملکرد ۴ ماهه آن باشد.

### نتیجه گیری

نکته حائز اهمیت آن است که استان کرمان بزرگترین استان باغی کشور محسوب می گردد و انتظار آن است که بهترین و بالاترین عملکرد اجرای آبیاری قطره ای در کشور را داشته باشد.

از طرفی بدون شک بزرگترین و جدی ترین بحران منابع آب کشور هم اکنون در استان کرمان در حال وقوع است و طبیعی است که بیشترین تمرکز ملی و استانی بایستی معطوف بر حل این بحران باشد. از همه جالبتر آنکه مهمترین و ارز آورترین محصول باغی کشور یعنی پسته که عملاً با بحران آب روبروست در شمال استان کرمان و در مرکز وقوع فاجعه آب متمرکز گردیده است.

صرفنظر از رتبه استان در میان دیگر استانها، باید توجه نمود که استان کرمان تنها ۳/۸ درصد از کل سطح اجرای آبیاری تحت فشار (بارانی و قطره ای) کشور را در سال ۱۳۹۰ اجرا نموده است. این سهم در آبیاری قطره ای به ۶/۴ درصد می رسد. در چهارماهه اول سال ۱۳۹۱ اوضاع نامطلوب تر

اگر چه در سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ مقامات و مسئولین وزارت جهاد کشاورزی همواره بر تأمین اعتبار مورد نیاز برای اجرای سیستم های آبیاری تحت فشار در کشور با کمک های بلا عوض دولت و بدون هر گونه محدودیت تأکید داشتند اما در مقابل، باغداران پسته استان کرمان از پیشرفت محدود طرح های آبیاری تحت فشار و محدودیتهای سازمان جهاد کشاورزی کرمان و یا بانک عامل در اجرای این سیستم ها گله مند بودند و روند پیشرفت اجرای این روش آبیاری را کند می دانستند. اعمال محدودیت برای باغات با مساحت بیشتر از ۱۰ هکتار در اعطای تسهیلات آبیاری تحت فشار در استان کرمان یکی از مواردی بود که مورد اعتراض باغداران پسته استان قرار گرفت.

با این وجود آقای عباس مولایی رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان کرمان در مورخ ۹۱/۵/۲۸ در مصاحبه با خبرگزاری فارس ضمن اعلام ۲۰۰ هزار هکتار ظرفیت اجرای آبیاری تحت فشار در مزارع و باغات شمال استان کرمان، رتبه استان کرمان در توسعه آبیاری تحت فشار در سال ۱۳۹۰ را «خوب» اعلام کرد. ایشان در مصاحبه سوم تیر ماه گذشته نیز با همین خبرگزاری برنامه سال جاری استان را ۱۰ هزار هکتار آبیاری قطره ای و پیشرفت سه ماهه اول سال جاری را ۲۵۰۰ هکتار اعلام نمودند.

این تناقضات بین اظهارات مسئولین و اظهارات باغداران پسته استان، انجمن پسته ایران را واداشت تا با پیگیری موضوع، نسبت به دریافت گزارش وضعیت اجرای سیستم های آبیاری تحت فشار در کشور از معاونت فنی و زیر بنایی وزارت جهاد کشاورزی اقدام نماید. بر اساس این گزارش وضعیت استانهای مختلف در اجرای سیستمهای تخت فشار به شرح زیر بوده است:

### ۱. عملکرد سال ۱۳۹۰

در جدول شماره ۱ گزارش پیشرفت فیزیکی طرح های آبیاری تحت فشار در سال ۱۳۹۰ ارائه شده است.

همانگونه که در این جدول مشاهده می گردد در سال ۱۳۹۰ جمعاً ۱۶۵۲۹۷ هکتار آبیاری تحت فشار در کشور اجراء شده که از این سطح ۸۲۹۱۸ هکتار (معادل ۵۰/۱ درصد) آبیاری بارانی و ۸۲۳۷۹ هکتار (معادل ۴۹/۹ درصد) آبیاری قطره ای است.

با توجه به ارائه آمار جداگانه برای منطقه جیرفت و کهنوج مشاهده می گردد که استان کرمان با اجرای ۶۳۵۹ هکتار (مشمول بر ۱۰۸۲ هکتار آبیاری بارانی و ۵۲۷۷ هکتار آبیاری قطره ای) در میان ۳۲ استان کشور رتبه دهم را دارد. استانهای فارس با ۱۸۳۲۹ هکتار (۱۸/۸ درصد بیش از کرمان)، خراسان رضوی با ۱۴۷۰۴ هکتار (۱۳/۱ درصد بیش از کرمان)، هرمزگان با ۱۳۳۳۲ هکتار (۱۱/۰ درصد بیش از کرمان)، همدان با ۱۱۳۰۱ هکتار (۷/۸ درصد بیش از کرمان)، جیرفت و کهنوج با ۹۳۵۰ هکتار (۴/۷ درصد بیش از کرمان) و چهار استان آذربایجان غربی، کرمانشاه، زنجان و خوزستان

- در پایان بنظر می رسد که اقدامات اساسی زیر بایستی در دستور کار مدیریت عالی استان در بخش کشاورزی قرار گیرد:
- تلاش در جهت احقاق حق مسلم استان بعنوان اولین استان باغی کشور در بهره مندی از منابع بلاعوض و تسهیلات آبیاری تحت فشار کشور.
  - بازنگری در شیوه بررسی و ارزیابی طرح های متقاضی آبیاری تحت فشار توسط مدیریت آب و خاک استان و مدیریت جهاد کشاورزی شهرستانهای شمال استان کرمان با هدف تسهیل فرآیند بررسی و تصویب طرحها.
  - رفع هر گونه تبعیض و اولویت بندی در تصویب طرح های آبیاری قطره ای بدون در نظر گرفتن سطح باغات.
  - تعامل موثر با مدیریت بانکی استان و رفع موانع پیش روی کشاورزان با بهره مندی از تجربیات استانیهای موفق در این زمینه.
  - اصلاح شیوه نامه نحوه پرداخت تسهیلات و کمکهای بلاعوض با هدف تسهیل مشارکت مالی باغداران در فرآیند اجرای طرح.

جدول شماره ۱. گزارش پیشرفت فیزیکی طرح های آبیاری تحت فشار در سال ۱۳۹۰

| ردیف | استان              | سطح اجرا شده (هکتار) |         |       | ردیف        | استان               | سطح اجرا شده (هکتار) |         |        |
|------|--------------------|----------------------|---------|-------|-------------|---------------------|----------------------|---------|--------|
|      |                    | بارانی               | قطره ای | جمع   |             |                     | بارانی               | قطره ای | جمع    |
| ۱    | آذربایجان شرقی     | ۸۲۲                  | ۲۰۵۱    | ۲۸۷۳  | ۱۸          | قزوین               | ۱۵۸۱                 | ۸۷۰     | ۲۴۵۱   |
| ۲    | آذربایجان غربی     | ۷۱۱۶                 | ۱۳۷۶    | ۸۴۹۲  | ۱۹          | قم                  | ۴۱                   | ۱۵۵     | ۱۹۶    |
| ۳    | اردبیل             | ۱۹۴۳                 | ۹۰۵     | ۲۸۴۸  | ۲۰          | کردستان             | ۳۳۴۳                 | ۳۶۰     | ۳۷۰۳   |
| ۴    | اصفهان             | ۴۳۷۶                 | ۱۹۸۲    | ۶۳۵۸  | ۲۱          | کرمان               | ۱۰۸۲                 | ۵۲۷۷    | ۶۳۵۹   |
| ۵    | البرز              | ۸۹۴                  | ۷۹۲     | ۱۶۶۸  | ۲۲          | کرمانشاه            | ۷۵۶۴                 | ۳۸۶     | ۷۹۵۰   |
| ۶    | ایلام              | ۳۳۵۳                 | ۶۵۶     | ۴۰۰۹  | ۲۳          | کهگیلویه و بویراحمد | ۱۱۹۳                 | ۶۰۰     | ۱۷۹۳   |
| ۷    | بوشهر              | ۰                    | ۲۶۰۰    | ۲۶۰۰  | ۲۴          | گلستان              | ۲۲۲۴                 | ۳۱۰     | ۲۵۳۴   |
| ۸    | تهران              | ۲۹۰۶                 | ۲۶۳۰    | ۵۵۳۶  | ۲۵          | گیلان               | ۰                    | ۳۱۹     | ۳۱۹    |
| ۹    | چهارمحال و بختیاری | ۴۰۲۰                 | ۱۰۸۸    | ۵۱۰۸  | ۲۶          | لرستان              | ۱۸۵۱                 | ۵۴۲     | ۲۳۹۳   |
| ۱۰   | خراسان جنوبی       | ۳۰                   | ۱۱۸     | ۱۴۸   | ۲۷          | مازندران            | ۸۰                   | ۳۴۹۰    | ۳۵۷۰   |
| ۱۱   | خراسان رضوی        | ۴۱۳۳                 | ۱۰۵۷۱   | ۱۴۷۰۴ | ۲۸          | مرکزی               | ۲۶۳۷                 | ۳۶۳     | ۳۰۰۰   |
| ۱۲   | خراسان شمالی       | ۲۲۲۱                 | ۱۶۷۹    | ۳۹۰۰  | ۲۹          | هرمزگان             | ۳۵۸                  | ۱۲۹۷۴   | ۱۳۳۳۲  |
| ۱۳   | خوزستان            | ۵۴۸۳                 | ۸۹۷     | ۶۳۸۰  | ۳۰          | همدان               | ۱۰۲۴۰                | ۱۰۶۱    | ۱۱۳۰۱  |
| ۱۴   | زنجان              | ۴۳۶۸                 | ۳۲۷۱    | ۷۶۳۹  | ۳۱          | یزد                 | ۱۹                   | ۱۲۵۳    | ۱۲۷۲   |
| ۱۵   | سمنان              | ۱۷۳                  | ۱۶۴۶    | ۱۸۱۹  | ۳۲          | جیرفت و کهنوج       | ۹۸۰                  | ۸۳۷۰    | ۹۳۵۰   |
| ۱۶   | سیستان و بلوچستان  | ۲۷۴۱                 | ۶۰۴     | ۳۳۴۵  | جمع کل کشور |                     |                      |         | ۱۶۵۲۹۷ |
| ۱۷   | فارس               | ۵۱۴۶                 | ۱۳۱۸۳   | ۱۸۳۲۹ |             |                     |                      |         |        |
|      |                    |                      |         |       |             |                     | ۸۲۹۱۸                | ۸۲۳۷۹   |        |

ماخذ: معاونت فنی و زیربنایی وزارت جهاد کشاورزی

## گزارش پیشرفت فیزیکی طرح های

## آبیاری تحت فشار تا پایان تیرماه ۱۳۹۱

| ردیف | استان              | سطح اجرا شده (هکتار) |         |       | ردیف        | استان               | سطح اجرا شده (هکتار) |         |       |
|------|--------------------|----------------------|---------|-------|-------------|---------------------|----------------------|---------|-------|
|      |                    | بارانی               | قطره ای | جمع   |             |                     | بارانی               | قطره ای | جمع   |
| ۱    | آذربایجان شرقی     | ۲۸۴۳                 | ۳۳۶۱    | ۶۲۰۴  | ۱۸          | قزوین               | ۸۴۶                  | ۲۳۰     | ۱۰۷۶  |
| ۲    | آذربایجان غربی     | ۱۶۸۲                 | ۵۵۵     | ۲۲۳۷  | ۱۹          | قم                  | ۳۰۰                  | ۲۳۴     | ۵۳۴   |
| ۳    | اردبیل             | ۵۷                   | ۴۲      | ۹۹    | ۲۰          | کردستان             | ۱۳۵۹                 | ۱۸۶     | ۱۵۴۵  |
| ۴    | اصفهان             | ۳۰۵۲                 | ۱۰۸۳    | ۴۱۳۵  | ۲۱          | کرمان               | ۳۵۳                  | ۶۴۹     | ۱۰۰۲  |
| ۵    | البرز              | ۱۲۱                  | ۹۶      | ۲۱۷   | ۲۲          | کرمانشاه            | ۲۳۸۵                 | ۱۵۲     | ۲۵۳۷  |
| ۶    | ایلام              | ۱۱۴۷                 | ۴۵      | ۱۱۹۲  | ۲۳          | کهگیلویه و بویراحمد | ۵۸۹                  | ۴۹۱     | ۱۰۸۰  |
| ۷    | بوشهر              | ۹۰                   | ۱۵۳۷    | ۱۶۲۷  | ۲۴          | گلستان              | ۲۲۱۵                 | ۴۵۵     | ۲۶۷۰  |
| ۸    | تهران              | ۴۱۶۰                 | ۲۰۷۸    | ۶۲۳۸  | ۲۵          | گیلان               | ۰                    | ۱۵۰۲    | ۱۵۰۲  |
| ۹    | چهارمحال و بختیاری | ۵۰۶۰                 | ۶۹۱     | ۵۷۵۱  | ۲۶          | لرستان              | ۱۹۹۶                 | ۳۲۰     | ۲۳۱۶  |
| ۱۰   | خراسان جنوبی       | ۵                    | ۲۹۳     | ۲۹۸   | ۲۷          | مازندران            | ۱۲۳                  | ۲۲۸۸    | ۲۴۱۱  |
| ۱۱   | خراسان رضوی        | ۳۶۵                  | ۲۱۶۶    | ۲۵۳۱  | ۲۸          | مرکزی               | ۸۸۱                  | ۳۱۸     | ۱۱۹۹  |
| ۱۲   | خراسان شمالی       | ۵۲۰                  | ۶۱۰     | ۱۱۳۰  | ۲۹          | هرمزگان             | ۱۵۳                  | ۳۰۵۱    | ۳۲۰۴  |
| ۱۳   | خوزستان            | ۱۳۱۲                 | ۰       | ۱۳۱۲  | ۳۰          | همدان               | ۳۵۶۶                 | ۳۰      | ۳۵۹۶  |
| ۱۴   | زنجان              | ۶۶۹                  | ۱۲۵     | ۷۹۴   | ۳۱          | یزد                 | ۰                    | ۴۳۶     | ۴۳۶   |
| ۱۵   | سمنان              | ۹۱                   | ۴۸۸     | ۵۷۹   | ۳۲          | جیرفت و کهنوج       | ۲۷۰                  | ۲۷۳۰    | ۳۰۰۰  |
| ۱۶   | سیستان و بلوچستان  | ۱۲۰۰                 | ۳۷۱     | ۱۵۷۱  | جمع کل کشور |                     |                      |         | ۷۵۳۴۹ |
| ۱۷   | فارس               | ۷۱۷۶                 | ۴۱۵۰    | ۱۱۳۲۶ |             |                     |                      |         |       |

ماخذ: معاونت فنی و زیربنایی وزارت جهاد کشاورزی